

2026-03-27

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Lise Donovan
070-28 56 210
lise.donovan@tco.se

Remissvar angående betänkandet Rättssäkerhetens pris (SOU 2025:111)

Ju2025/02525

Härmed inkommer TCO med remissvar över betänkandet SOU 2025:111 av *Utredningen om rättsliga biträden och rättegångskostnader* med synpunkter om sådant som är av särskilt intresse för TCO och TCO:s medlemsförbund.

Inledning och ställningstaganden

Inledningsvis vill TCO understryka vikten av att det säkerställs att en rättsstat som Sverige har en rättsskipning som är tillgänglig för alla. En annan viktig del i detta att säkra skyddet för enskildas rättigheter är att det rent faktiskt finns möjlighet att driva igenom ett rättsligt anspråk. Det är många gånger en nödvändig förutsättning för att kunna ta tillvara sin rätt att man kan få hjälp av ett rättsligt biträde och få gottgörelse för de kostnader som det inneburit.

TCO *välkomnar* därför flera av utredningens förslag som stärker enskilda arbetstagares möjlighet att få sin sak prövad och arbetstagarorganisationers möjlighet att företräda sina medlemmar.

Det gäller framför allt förslagen om

- att stärka rätten till målsägandebiträde, till exempel för särskilt utsatta offer med hänsyn till målsägandes ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning,
- att ett målsägandeförordnande ska kvarstå även när målsägandes talan om enskilt anspråk avskiljs som ett s.k. förenklat tvistemål,
- att införa ett särskilt målsägandestöd i hovrätten i form av tre timmars råd och information,
- att en domstol, i ett mål om skadestånd på grund av brott enligt 17 kap. 1–3 §§ brottsbalken, kan bestämma att en offentlig tjänsteman som har förlorat målet eller återkallat sin talan inte ska förpliktas att ersätta motpartens rättegångskostnad, om motparten har dömts för den gärning som talan grundas på (avsnitt 11.5.4, se mer nedan),
- att det ska införas bestämmelser som klargör att en målsägande som för talan om ett enskilt anspråk får ställa de frågor som har betydelse för att målsäganden ska kunna ta till vara sin rätt,

- att stärka en målsägandes rätt att närvara vid en huvudförhandling som hålls inom stängda dörrar,
- att allmän part (och i vissa fall även enskild part) ska vara skyldig att ersätta en enskild parts rättegångskostnader inom ramen för ett förvaltningsmål, om det är oskäligt att den enskilde själv ska stå för kostnaderna, *och*
- att stärka rätten till rättshjälp i förvaltningsmål.

Utredningen föreslår vidare att en målsägandes möjlighet att biträda ett allmänt åtal ska tas bort (9.5.1). Denna möjlighet kan dock ha en stor betydelse för målsäganden som ett tydligt erkännande av rollen som brottsoffer men också som part i målet med de processrättsliga rättigheter och möjligheter som enbart tillkommer en part i målet. Som skäl för ändringen anger utredningen bland annat att handläggningen i domstol förenklas och att det innebär arbetsbesparande effekter för domstolarna, framför allt för hovrätterna. TCO anser inte att de skäl som anförts av utredningen uppväger de försämringar som TCO befarar att det kan komma att innebära för en målsäganden att inte längre kunna biträda ett allmänt åtal. TCO *avstyrker* förslaget.

När det gäller de särskilda ersättningsregler som föreslås för vissa offentliganställda (11.5.4) är TCO:s inställning att reglernas omfattning bör *utvidgas*. Det avgörande bör vara att tjänstemannen har utsatts för brott på grund av att hen är tjänsteman eller att brottet har ägt rum i samband med tjänstemannens tjänsteutövning, oavsett vilket brott det handlar om. Som ett första steg anser TCO att de föreslagna ersättningsreglerna *åtminstone även ska gälla* den personkrets som omfattas av det utvidgade straffrättsliga skyddet (bland annat för hälso- och sjukvårdspersonal och socialtjänstpersonal) enligt 17 kap. 5 § brottsbalken.

Därutöver har TCO i takt med att lagstiftningen blivit alltmer komplicerad kunnat konstatera att det finns behov även i *förvaltningsmål* att vara företräd av ett rättsligt ombud och i sådana fall behöver det finnas en möjlighet att få rättegångskostnaderna ersatta. Ett exempel på en av flera sådana måltyper som har relevans för medlemmar i TCO:s medlemsförbund är mål om provotid och återkallelse av legitimation för yrken inom hälso- och sjukvården.

Även när det gäller förslaget om ändring i *lagen (1996:242) om domstolsärenden* har TCO synpunkter nedan.

Utveckling av TCO:s synpunkter avseende utredningens förslag i vissa delar

12 Rättegångskostnader i förvaltningsprocessen och i domstolsärenden

12.7.3 Utformningen av en reglering av det allmännas kostnadsansvar i förvaltningsmål (förslagets 40 § FPL)

12.7.4 En särskild kostnadsregel i mål med enskilda som motparter (förslagets 40 a § FPL)

Förslag - 12.7.3: ”En allmän part ska vara skyldig att ersätta en enskild parts rättegångskostnad, om det är oskäligt att den enskilde själv ska stå för kostnaden. Vid bedömningen ska särskilt beaktas om kostnaden har varit befogad med hänsyn till utgången i målet, sakens beskaffenhet och målets betydelse för den enskilde/...../räntelagen.”

Förslag - 12.7.4: ”I ett mål där enskilda är motparter till varandra får rätten förplikta den förlorande parten att ersätta den vinnande parten för dennes rättegångskostnader.”

TCO:s inställning

TCO anser att det är rimligt att en enskild part i sådana fall som anges i förslagen kan få kostnadsersättning inom ramen för ett förvaltningsmål. Det utgör ett välkommet tillägg till *förvaltningsprocesslagen (1971:291)*, FPL, att en enskilde som har haft befogade kostnader i ett mål mot det allmänna (och i vissa fall mål mot en enskild part) kan få ersättning för sina rättegångskostnader. Förslaget innebär att Sverige även i mål som omfattas av förvaltningsprocesslagen lagfäster och förtydligar en rättighet som bland annat följer av Europakonventionens artikel 6 om en rättvis rättegång.

TCO *tillstyrker* förslagen.

Något som i detta sammanhang behöver uppmärksammas i regeringens fortsatta beredning av detta ärende är den rättspraxis som utvecklats när en facklig medlem har beviljats rättshjälp av sitt fackförbund i mål som omfattas av rättegångskostnadsreglerna i *lagen om (1974:371) om rättegången i arbetstvister*, rättegångsbalken eller annan författning. Sådan rättshjälp kan bestå av att en anställd förbundsjurist vid det aktuella fackförbundet träder in som ombud för medlemmen som är part i målet eller att fackförbundet anlitar en extern jurist för att vara ombud för medlemmen i målet.

En sådan enskild parts yrkande om ersättning för kostnader för ombudsarvode har av allmän domstol och Arbetsdomstolen bedömts vara ersättningsgilla även när en arbetstagarorganisation stått för kostnaden för sin medlem och parten därför inte själv haft denna

kostnad. Beviljad facklig rättshjälp har således inte inneburit ett hinder för part att beviljas rätt till ersättning för rättegångskostnader som uppstått i målet för ett sådant ombud.

Facklig rättshjälp beviljas även för medlem som är part i mål som omfattas av förvaltningsprocesslagen. TCO ser det som en självklarhet att den praxis som utvecklats i andra typer av mål om rätt till ersättning för ombudskostnader som uppstått med anledning av beviljad facklig rättshjälp även ska gälla i förvaltningsmål. Att det ingår bör tydligt framgå av den kommande propositionen.

TCO åberopar följande beslut/dom som stöd för ovan. AD 2015 nr 9 [2015-02-11, AD 2015 nr 9 - Arbetsdomstolen](#) NJA 2016 s. 1169 [NJA 2016 s. 1169 | lagen.nu](#) och AD 2025 nr 81 [2025-10-16, AD 2025 nr 81 - Arbetsdomstolen](#)

12.7.7 Det allmännas kostnadsansvar i domstolsärenden (32 a § ärendelagen)

Förslag - 12.7.7: ”Det ska i ärendelagen tas in en regel som anger att en allmän part är skyldig att ersätta en enskild parts rättegångskostnad, om det är oskäligt att den enskilde själv ska stå för kostnaden. Vid bedömningen ska särskilt beaktas om kostnaden har varit befogad med hänsyn till utgången i ärendet, sakens beskaffenhet och ärendets betydelse för den enskilde. I /...../kostnaden.”

TCO:s inställning

Utredningens föreslår att det i ärendelagen ska tas in en motsvarande regel som föreslås i förvaltningsprocesslagen om att en allmän part är skyldig att ersätta en enskild parts rättegångskostnad, om det är oskäligt att den enskilde själv ska stå för kostnaden.

Med anledning av att det i betänkandet *En översyn av den statliga lönegarantin, SOU 2025:77*¹, föreslås att en överprövningsprocess av ett lönegarantibeslut som huvudregel ska inledas som ett ärende i tingsrätt (och alltså inte längre med att talan väcks) anser TCO det är *mycket* angeläget att ersättningsreglerna inte försämras jämfört med vad som gäller i dag vid överprövning av ett lönegarantibeslut.

Enligt nuvarande lönegarantilag gäller rättegångsbalkens regler om rättegångskostnader vid överprövning av beslut enligt lagen. Huvudregeln i 18 kap. 1 § rättegångsbalken är att den som förlorar målet ska ersätta motparten för dennes rättegångskostnader. Det innebär att om en arbetstagare vinner framgång med sin talan får denne enligt huvudregeln ersättning för sina rättegångskostnader.

¹ TCO:s remissvar avseende SOU 2025:77 [Yttrande sve](#)

En vedertagen utgångspunkt för tillämpningen anses dock också vara att en arbetstagare i normalfallet inte ska behöva riskera att få ersätta rättegångskostnader på grund av en tvist om lönegaranti (se prop. 1991/92:139 s. 42).

Lönegarantiutredningen föreslog i betänkandet SOU 2025:77 att trots att 18 kap. rättegångsbalken ska tillämpas bör arbetstagaren, precis som enligt dagens reglering, endast i undantagsfall behöva stå för motpartens rättegångskostnader om arbetstagaren förlorar i saken. Utredningen föreslog därför en ändring i ärendelagen med innebörden att rätten ska, om arbetstagaren förlorat ärendet, besluta att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader om det inte föreligger särskilda skäl.

TCO noterar att den nu, i betänkande SOU 2025:111, föreslagna ändringen i ärendelagen inte helt korresponderar med förslaget i betänkande SOU 2025:77.

Det är mycket viktigt för TCO att de regler (inklusive rättspraxis) som i dag gäller för arbetstagares rätt till ersättning för rättegångskostnader vid överprövning av ett lönegarantibeslut *inte* försämras. TCO ser förstås positivt på att öppna upp för att det allmänna ska vara skyldigt att ersätta en enskild parts rättegångskostnader om det är oskäligt att den enskilde själv står för kostnaderna. Det kan då, liksom utredningen konstaterar, inte uteslutas att en part som inte vunnit framgång kan bli ersatt av det allmänna för sina rättegångskostnader för att tillgodose dennes rätt till en rättvis rättegång. Det kan till exempel bli aktuellt i så kallade prejudikatsmål.

Även i detta sammanhang åberopas de synpunkter som TCO anført under avsnitten 12.7.3 och 12.7.4 i detta remissvar om den rättspraxis som utvecklats avseende rätten till ersättning för rättegångskostnader när en facklig medlem har beviljats rättshjälp av sitt fackförbund.

Therese Svanström
Ordförande

Lise Donovan
Jurist